

Aleg 245

Sprawozdanie

Komisji gospodarstwa krajowego o petycji gminy Tarnów o uregulowanie rzeki Wątku.

Wysoki Sejmie!

Wskutek jednomyślnej uchwały Rady miasta Tarnowa z dnia 3. października 1907 L. 14.644 tarnowski Magistrat wniósł do Sejmu petycję o uregulowanie tej części rzeki Wątku, która przepływa przez znaczną część miasta. Wątok, posiadający całkowite dorzecze 86 km², po przyjęciu silnych potoków z Trzemeśny i Łękawicy w Skrzyszowie, jest już rzeką o korycie małej wody od kilku do kilkunastu metrów szeroki, a wyższe brzegi, nie wszędzie zdolne do ujęcia największych odpływów, odległe są od siebie kilkadziesiąt metrów.

W czasie wezbrań na znaczne szkody narażone są części miasta w pobliżu Wątku położone, a mianowicie okolice gościńca Tuchowskiego, cała t. zw. Mała Strusina i obszary, leżące w pobliżu toru państwowej.

Trafiają się też od czasu do czasu znaczne wylewy, że tylko wspomnimy powódzie z lat 1886, 1891 i 1901. Wtedy woda z Wątoka rozlewa się bardzo szeroko i wdziera się w ulice Nadbrzeżne (górną i dolną), ulicę św. Marcina, Młynarską, Zabłocką, P. Maryi i Małą Strusinę, a docierając do domów nadbrzeżnych, uszkadza je w wysokim stopniu. Po ustąpieniu wody pozostaje w domach tych gruba warstwa mułu, zmieszanego z fekaliami, a więc dla zdrowia przez gnicie szkodliwego.

Nadto kultury gruntów ornych i ogrodów nadbrzeżnych pomiędzy domami, ciągnących się w obrębie miasta na przestrzeni około 1½ km., przez te wylewy doznają deteryoryzacji a czasem zupełnego zniszczenia.

Regulację Wątku dla wielkiej wody da się w stosunkowo łatwy sposób przeprowadzić, gdyż rozszerzenie profilu będzie tylko w pewnych miejscach potrzebne, jak i złagodzenie zbyt ostrych zakoli.

Za najszybszem przeprowadzeniem regulacji Wątku przemawiają także względy sanitarne.

Wątok, jak i odprowadzona z niego powyżej Tarnowa młynówka, uchodząca do Białej w Chyszowie, tworzą obecnie ujście licznych kanałów miejskich i domowych, a gdy oba te koryta położone są w obrębie miasta, stan zdrowotny nadbrzeżnych części jest pożałowania godny. Drogą do poprawy tego stanu będzie niewątpliwie przeprowadzenie racjonalnej i postępowej kanalizacji miejskiej, co jednak obecnie napotyka na znaczne trudności finansowe i wymagać będzie dłuższego czasu. Jednak i po przeprowadzeniu kanalizacji stosunki zdrowotne nadbrzeżnych części miasta nie poprawiłyby się w dostatecznej mierze, jeśliby Wątok nie miał być uregulowanym, albowiem bieg Wątku jest na terytorium miejskiem wysoko rozwinięty. Skutkiem wielu bardzo ostrych zakrętów wytworzyły się w wielu miejscach

zatoki o prądzie minimalnym. W takich zatokach woda niemal stoi i nie ulega odnowie. Miejsca takie są doskonałym podłożem dla mnóstwa bakterii, między którymi i bakterie chorobotwórcze nie należą do rzadkości. Badania miejscowego urzędu zdrowia wykazywały zbyt często w wodzie, z takich zakrętów pobranej, obecność licznych prątków okrężnicowych (*bacterium coli*). Próba Eikmanowska dawała w tych wodach niemal zawsze wynik dodatni. Okoliczność ta wskazuje nie tylko na zanieczyszczenie wody Wątku odchodami ludzkimi i zwierzęcymi, ale nadto na możliwość przenoszenia ciężkich chorób zakaźnych jak dur, czerwonka i t. p. przez wodę wątocką. Możliwość ta jest tem groźniejszą, że ludność nadbrzeżna nawykła do używania wody z Wątku do celów gospodarskich, do mycia, do prania i t. p. Obserwacja kilkunastu lat ostatnich wykazała też niezbieżnie, że przeważna część wypadków duru brzuszego oraz chronicznych nieżyłtów jelit u dzieci, trafia się u ludności, zamieszkającej nad Wątkiem.

Kanalizacja musi się oprzeć o rzekę Wątek; do koryta Wątku nie będą wprawdzie mogły w przyszłości uchodzić kanały, ale przeważna część wody burzowej będzie musiała tu być odprowadzana. Otóż chociaż kanały nie będą wchodziły do Wątku, woda burzowa będzie zawsze przynosiła liczne cząstki organiczne, które, osadzając się w zatokach o wodzie stagnującej, będą ulegały gniciu i tworzyły nadal kulturę bakterii chorobotwórczych. Zresztą wobec niskiej kultury higienicznej u ubogiej ludności, zamieszkającej nad brzegami Wątku, nigdy nie da się uniknąć zanieczyszczenia bezpośredniego wody przez tę ludność oraz przez zwierzęta domowe a będzie ono tedy tak długo zdrowiu ludności niebezpieczne, jak długo nie zapewni się szybkiego odpływu wody i pozostawi się całe mnóstwo obecnych zatok o stagnującej wodzie.

Dalej z konieczności odprowadzania wody burzowej do Wątku wynika konieczność wykonania jego regulacji, celem koncentracji małej wody, pogłębienie wyrównania dna a to dla umożliwienia wykonania wylotów burzowych. Pewne pogłębienie da się z pewnością uzyskać, gdyż bieg rzeki jest stosunkowo zanadto rozwinięty, a częściowe sprostowanie biegu będzie nawet z uwagi na regulację miasta pożądanem.

Obecnie skutkiem zbyt szerokiego koryta małej wody, odprowadzenia prawie całej normalnej wody do Młynówki, znacznych różnic w spadku biegu górnego i dolnego, a wreszcie z powodu słabego zalesienia źródeł Wątku spodziewać się można podniesienia się koryta w pobliżu miasta, co przeprowadzenia kanalizacji jeszcze bardziej utrudniałoby.

Ostatnim wreszcie powodem, przemawiającym za regulacją Wątku, jest względ na umożliwienie miastu dalszego rozwoju.

Miasto Tarnów, liczące obecnie 36.000 mieszkańców, rozszerza się z konieczności przeważnie tylko w stronę północno-zachodnią. Powstał tu cały szereg ulic i domów, nawet w znaczniejszej odległości od miasta i bez względu na to, że tej części miasta stan wody zaskórnej jest stosunkowo wysoki.

Natomiast okolice Wątku, z natury korzystniej położone, są słabo zamieszkałe i to tylko przez ludność uboższą. Miasto w tę stronę, pomimo istnienia rozległych wolnych przestrzeni, nie może się rozszerzać a to skutkiem obecnego stanu Wątku, skutkiem cuchnących wyziewów, dobywających się ze stagnującej w zatokach wody, skutkiem rażącego widoku poobrywanych i rozbitych brzegów, wprost proszących się o to, by były składem śmiecia i wszelkich odpadków. Jakiekolwiek uporządkowanie dzielnicy, którą idzie, nie może nastąpić przed regulacją Wątku, ustaleniem jego kierunków i brzegów.

Tarnów jest głównym ogniskiem rozległej okolicy, a będąc siedzibą licznych władz i posiadając seminarium duchowne, trzy szkoły średnie, seminarium nauczy-

cielskie męskie i prywatne żeńskie, liczne szkoły ludowe, zakłady humanitarne, domy bankowe i zaliczkowe, wreszcie rozwinięty handel, liczne i stosunkowo znaczne zakłady fabryczne, oraz przedsiębiorstwa rękodzielnicze, skupia w sobie interesy wielkiej polaci kraju.

Pomimo niewielkiej przeciętnej zamożności mieszkańców — gdyż miasto obecne powstało z przyłączenia trzech gmin o charakterze wiejskim, zamieszkałych przez ludność przeważnie ubogą, do pierwotnego miasta — gmina Tarnów w ostatnich czasach stara się iść z postępem i nie cofa się przed przeprowadzeniem inwestycji do podniesienia miasta potrzebnych.

Obecnie znaczne ciężary spadną na miasto wskutek wodociągów, których zaprowadzenie bliskiem jest urzeczywistnienia. Już Wydział krajowy przedłożył Wysokiemu Sejmowi projekt ustawy wodociągowej dla Tarnowa.

Stan finansów miasta nie pozwala mu zwłaszcza — wobec akcyi wodociągowej i późniejszej kanalizacyjnej — na poniesienie całych kosztów regulacji Wątku. Wszelako gmina jest gotową część wydatków regulacyjnych wziąć na siebie.

Z całego powyższego stanu faktycznego wynika, co następuje:

1. Regulacja rzeki Wątku w obrębie miasta Tarnowa jest niezbędna dla zapobieżenia szkodom wylewowym w budynkach mieszkalnych i gospodarczych, nie mniej jak w kulturach przyległych gruntów ornych i ogrodowych, a więc dla melioracji tych gruntów, następnie dla poprawy stosunków zdrowotnych nadbrzeżnej ludności, dla ułatwienia racjonalnej kanalizacji miasta Tarnowa, wreszcie dla podniesienia i uporządkowania nadbrzeżnych dzielnic oraz dla umożliwienia rozwoju miasta w danym kierunku.

2. Ze względu na znaczenie miasta Tarnowa, jako centrum kulturalnego i ekonomicznego dla znacznej polaci kraju, słusznem jest żądanie gminy, by inne czynniki publiczne, w szczególności kraj i państwo, przyczyniły się do wykonania regulacji Wątku, zwłaszcza, że obecny stan finansów miasta, stan obciążenia podatkowego mieszkańców, wreszcie rozmiary innych niezbędnych inwestycji, które miasto podjąć będzie musiało, nie pozwalają na ponoszenie całego ciężaru finansowego, z którym regulacja Wątku musi się łączyć.

Gdy zatem są dane w całej pełni przesłanki, wynikające z intencji uchwały sejmowej z dnia 16. listopada 1889 o popieraniu mniejszych robót melioracyjnych, komisya gospodarstwa krajowego wniosła:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby wykonał projekt i kosztorys regulacji rzeki Wątku w obrębie gminy Tarnowa a następnie zapewniwszy udział państwa w wysokości jednej trzeciej części kosztów oraz taki sam udział interesowanych, w szczególności gminy m. Tarnowa, przedstawił Sejmowi wniosek, dotyczący równego udziału kraju w kosztach wspomnianej regulacji.

Przewodniczący:
Brykczyński.

Sprawozdawca:
Battaglia.

